Модернізація вищої освіти в Україні спрямовується на досягнення рівня кращих світових стандартів, що відображають орієнтацію українського суспільства на новий тип гуманістично-іноваційної освіти, яка передбачає розробку перспективних моделей підготовки кваліфікованих фахівців конкурентноздатних в європейському та світовому просторах, виховання професійно мобільного молодого покоління, здатного здійснювати особистісний духовно-світоглядний вибір.

Сучасні соціально-економічні умови, особливості розвитку держави, що характеризується переходом людства до нової техніки й технологій, зростання обсягу знань про перетворення матеріалів, енергії й інформації в інтересах людини, ставлять нові освітні й виховні завдання, виконання яких має забезпечувати формування компетентної у професійному і культурному відношенні особистості, здатної жити в технологічному типі розвитку суспільства.

Професійна підготовка магістрів у вищих педагогічних закладах України займає особливе місце серед пріоритетних завдань сучасної освіти, оскільки вона має спрямовуватися на формування особистості-викладача, що залишається головною дійовою особою, покликаною реалізувати її цілі.

За таких умов актуальність фахової підготовки магістрів з галузі знань «Педагогічна освіта» набуває особливого значення, оскільки вона має бути покликана на формування особистості, яка володіє не тільки системою спеціальних знань та професійних дій, а й вирізняється сформованістю професійно важливих компетентностей, відповідним рівнем кваліфікації з урахуванням світових і європейських стандартів якості при збереженні національних здобутків і пріоритетів, а також здатної до плідної викладацької діяльності в сучасних умовах.

Фундаментальні основи оновлення системи вищої освіти, професійної підготовки педагогів вищої школи, теоретичні та методичні засади формування професіоналізму, професійної культури, професійної майстерності і власне професійної компетентності викладачів вищих навчальних закладів

розкриваються в працях В.П. Андрущенка, В.І. Бондаря, Н.В. Гузій, О.А. Дубасенюк, І.А. Зязюна, І.Ф. Ісаєва, В.Г. Кременя, Н.В. Кузьміної, В.І. Лозової, В.І. Лугового, В.К. Майбороди, І.П. Підласого, Н.Г. Протасової, В.А. Семиченко, С.О. Сисоєвої, В.О. Сластьоніна, В.І. Тесленка та ін.

Водночас, як свідчить аналіз педагогічної практики, сучасна система методичної підготовки викладача у вищому навчальному закладі побудована в основному на традиційних технологіях навчання, залучення ж студентів до проектної діяльності у процесі навчання здійснюється побіжно й безсистемно. Отже, існує об'єктивна потреба суспільства у викладачах, що мають різнобічний досвід професійної, у тому числі й проектної.

Як зазначає О.Коберник, зміст професійно-педагогічної освіти у вищому педагогічному навчальному закладі включає методичну підготовку майбутніх фахівців, сутність якої, згідно із дослідженням, полягає в досягненні єдності педагогічної теорії і практики у процесі вивчення методики навчання технологій та визначається як складне інтегроване утворення, структуроване як система засвоєння теоретичних знань, сформовані педагогічні уміння та навички, оволодіння досвідом дослідницької діяльності у професійній сфері, а також формування особистісно ціннісних орієнтацій та професійної спрямованості [5, 73].

Методичні дисциплін у підготовці фахівців у сфері освіти, як відомо, формують методичну спрямованість і становить основу для його професійної підготовки. Водночас відбувається розширення функцій методичних дисциплін, що пов'язано з процесами гуманізації та гуманітаризації педагогічної освіти. Методики покликані сприяти: розвитку в студентів діалогічного мислення; формуванню в них системи знань про дитину, яка розвивається як особистість, індивідуальність, суб'єкт життєдіяльності, про соціально-психологічні закономірності її взаємодії з іншими людьми, про сутність, зміст і структуру технологічної підготовки, про системи технологічної освіти, їх становлення, розвиток, перетворення, про себе як суб'єкта освітньої діяльності; оволодінню студентами вмінням будувати культуро- і природовідповідні освітні процеси,

способами роботи з учасниками освітнього процесу будь-якого віку й соціально-психологічного статусу, методами, формами і засобами навчання технологій тощо.

В умовах зміни місця та ролі методичних дисциплін у процесі підготовки майбутнього фахівця технологічної освіти актуалізується пошук нових підходів, форм, методів та технологій їх вивчення, таких, які б посилювали особистісну спрямованість навчання, поглиблювали гуманістичні аспекти, сприяли розвитку критичного мислення, пізнавальної самостійності, рефлексії, становленню адекватної самооцінки студентів, активізували співробітництво, забезпечували особистісне зростання майбутнього фахівця.

На основі аналізу наукових праць [2, 29] з проблеми дослідження виявлено, що проектна діяльність має певні педагогічні можливості під час вивчення методичних та фахових дисциплін, оскільки забезпечує студентам «вільний вибір дій» та виявлення ініціативи (Д. Жак), дає можливість задіяти у проектній діяльності «і розум, і серця, і руки» (І. Флітнер) та створює умови для взаєморозуміння в педагогічній підсистемі «викладач–студент» через урахування вікового і освітнього рівня тих, хто навчається (Дж. Айрінг).

У психологічному значенні поняття проектування останнім часом набуло значної актуальності і нового змісту у зв'язку з розробкою проблеми проектування освітніх систем (Є.І.Ісаєв, В.Я.Ляудис, В.І.Слободчиков, Н.Ф.Тализіна, І.С.Якиманська). У цій галузі також акцентується перетворювальна функція проектування стосовно наявного рівня знань. Н.Ф.Тализіна вказує, що „проекти виступають у ролі доповнень і трансформ; вони спрямовані на те, щоб змінити існуючий стан справ. За змістом проектування виступає як перетворення вже існуючих об'єктів у нову форму” [8, 115]. Н.Ф.Тализіна представляє позицію, відповідно до якої проектування є рушійним механізмом справді розвиваючого утворення: „предметом проектування і є створення умов (засобів, механізмів) кроку розвитку системи утворення в цілому, переходу з одного стану в інший” [8, 116].

У педагогічному значенні проектування також займає визначне місце. Дидакти, педагоги звернулися до цього методу, щоб вирішити свої дидактичні задачі. В основу методу проектів покладена ідея, що складає суть поняття „проект”, тобто те, що можна побачити, осмислити, застосувати в реальній практичній діяльності.

Зарубіжні педагоги вважають, що метод проектів полягає у стимулюванні інтересу дітей до навчання через організацію їхньої самостійної діяльності, постановку перед ними цілей і проблем, розв’язання яких веде до появи нових знань та вмінь.

У продуктивному навчанні метод проектів використовувався для розвитку творчості, пізнавальної активності, самостійності, побудови індивідуальних освітніх шляхів учнів.

Метод проектів (з грецького – „дослідження”) – система навчання, за якої учні набувають знань в процесі планування та виконання завдань-проектів, які поступово ускладнюються.

Очевидно, що перед нами не метод у звичайному, вузькому розумінні цього слова, як спосіб взаємозв’язаної діяльності вчителя і учнів. У свій час американський професор В.Х.Кілпатрик, зазначав, що метод проектів – це сукупність, синтез різних методів навчання.

У наш час метод проектів стає інтегрованим компонентом розробленої й структурованої проектно-технологічної системи трудового навчання. Але суть його залишається незмінною – поєднання академічних знань із прагматичними. Метод проектів спрямований на самостійну діяльність тих, що навчаються. В освітній галузі „Технологія” метод проектів - це комплексний процес, який формує в школярів загальнонавчальні вміння, основи технологічної грамоти, культуру праці і спрямований на оволодіння ними способами перетворення матеріалів, енергії, інформації, технологіями їх обробки. Самостійна творча робота виконується учнями або групою учнів під керівництвом (при допомозі) вчителя (майстра виробничого навчання).

Метод проектів дозволяє активно розвивати в молоді основні види мислення, творчі здібності, прагнення самому створити, усвідомити себе творцем під час роботи з „неслухняними інструментами”, „розумними конструкціями”, „технологічними системами” та ін. В учнів повинна виробитись і закріпитись звичка до аналізу споживчих, економічних, екологічних і технологічних ситуацій, здатність оцінювати ідеї, виходячи з реальних потреб, матеріальних можливостей і умінь вибирати найбільш технологічний, економічний спосіб виготовлення об’єкта проектної діяльності, який відповідав би вимогам дизайну.

Якщо ж говорити про метод проектів як педагогічну технологію, то ця технологія включає сукупність дослідницьких, пошукових, проблемних методів, творчих за своїм змістом. Сутність проектної технології – у функціонуванні цілісної системи дидактичних засобів (змісту, методів, прийомів тощо), що адаптує навчально-виховний процес до структурних і організаційних вимог навчального проектування. В свою чергу, навчальне проектування передбачає системне й послідовне моделювання тренувального розв’язання проблемних ситуацій, які потребують від учасників освітнього процесу пошукових зусиль, спрямованих на дослідження та розроблення оптимальних шляхів розв’язання проектів й оформлення письмовим звітом його практичного результату, їх неодмінний публічний захист і аналіз підсумків впровадження.

Проект є складовою проектування, що розглядається як створення проекту (прототипу, прообразу) передбачуваного або можливого об’єкта, стану, або ж як процес, під час якого створюється і виготовляється виріб (послуга). Отже, під проектуванням в загальному значенні необхідно розуміти науково обґрунтоване конструювання системи параметрів майбутнього об’єкта або якісно нового стану існуючого проекта-прототипу, прообразу передбачуваного або можливого об’єкта, стану чи процесу в єдності зі шляхами його досягнення.

Проектування в якості творчої, інноваційної діяльності завжди націлене на самостійну діяльність учасників навчального процесу – індивідуальну, парну,

групову, яку виконують протягом визначеного проміжку часу для створення об'єктивно і суб'єктивно нового продукту. Результати проектування повинні бути, так би мовити, „відчутними", тобто, якщо проект містив теоретичну проблему, то має бути конкретне її вирішення, якщо практичну – конкретний результат, готовий до використання (на занятті, вдома). Діяльність учасника проектної технології повинна орієнтуватися на розвиток мислення, в основі якого лежить особистий досвід.

Термін „проект" часто пов'язують із поняттям „проблема". Проект як проблема „може означати справжню ситуацію творчості, де людина перестає бути просто власником ідей, відмовляється від свого, приватного, щоб отримати шанс натрапити на щось інше, наповнитися ним, виявити його в своїй творчості" [7, 5]. Розв'язання проблеми передбачає, з одного боку, використання сукупності різноманітних методів, засобів навчання, а з іншого, – необхідність інтегрування знань, умінь застосовувати знання з різних галузей науки, техніки, технології.

Отже, технологія проектування передбачає розв'язання учнем або групою учнів якої-небудь проблеми, яка передбачає, з одного боку, використання різноманітних методів, засобів навчання, а з другого – інтегрування знань, умінь з різних галузей науки, техніки, творчості.

Результати виконання проектів повинні бути відчутні: якщо це теоретична проблема, то конкретне її рішення, якщо практична – конкретний результат, готовий до впровадження. Проектно-технологічна діяльність передбачає використання педагогом сукупності дослідницьких, пошукових, творчих за своєю суттю методів, прийомів, засобів.

Саме таке тлумачення проекту відкриває широкі можливості для його використання в освітньому процесі. Під проектом у загальноосвітній школі розуміють як спеціально організований вчителем і самостійно виконуваний учнями комплекс дій, що завершується результатом, створенням творчого продукту. Щоб домогтися такого результату, необхідно навчити дітей самостійно мислити, знаходити і вирішувати проблеми, залучаючи з цією

метою знання з різних галузей, уміння прогнозувати результати і можливі наслідки різних варіантів рішення, здатність встановлювати причинно-наслідкові зв’язки.

Залучення тих, хто навчається, до виконання проекту дає можливість їм самостійно займатися цікавою справою, що сприяє максимальному використанню особистісних можливостей; створює умови для самореалізації кожного її учасника; забезпечує використання набутих знань на практиці й публічну презентацію досягнутих результатів, а результат цієї діяльності має важливе прикладне й особистісне значення.

З педагогічної точки зору проектну діяльність можна розглядати як:

– новий світогляд, за якого навколишнє середовище перестає сприйматися як детерміноване розгортання якихось закономірностей;

– вибіркову спрямованість особистості, що звернена до певної галузі пізнання;

– дієвий засіб підвищення якості знань;

– складну динамічну систему, що поєднує волю, емоції та інтелект, процес пізнання сутності природи речей та їх причинно-наслідкові зв’язки;

– процес залучення тих, хто навчається, до самостійного здобування, збирання і дослідження інформації.

Підкреслимо, що проектна діяльність відрізняється від навчально-дослідницької діяльності тим, що передбачає не тільки всебічне дослідження проблеми та розробку конкретного освітнього продукту, а й тим, що її головним підсумком слугує не стільки і не тільки досягнення істини, а перш за все отримання практичного результату.

Під проектною діяльністю ми розуміємо цілеспрямовану, самостійну, соціально-, особистісно- та практико-орієнтовану діяльність суб’єктів навчального процесу, скеровану на мотивоване досягнення свідомо поставленої мети щодо створення навчального проекту та перспективи його практичного застосування. Тоді під навчальним проектом слід розуміти як інноваційну форму організації навчального процесу, в основі якої лежить самостійна

розробка тим, хто навчається, значущої проблеми (від ідеї до її практичної реалізації) під гнучким керівництвом викладача.

Ми згодні з Н. Дереклєєвою, яка вважає, що педагогічний потенціал проектної діяльності розкривається через: сприяння соціальному розвитку тих, хто навчається; розвиток управлінських умінь у суб'єктів навчального процесу (робота в групі, планування, розподіл обов'язків тощо); формування соціальних навичок кооперування, спільного прийняття рішень, розуміння та оцінювання того, як індивідуальні внески можуть скласти успішне ціле; серію продуктивної діяльності, де все спрямоване на досягнення кінцевого результату – продукту: ті, хто навчається, можуть реально відчути радість успіху; розвиток незалежності, тому що ті, хто навчаються, приймають власні рішення; сприяння розвитку в тих, хто навчається, почуття впевненості у власних можливостях, оскільки передбачає презентацію та захист отриманих результатів; позитивний вплив на емоційний і персональний розвиток того, хто навчається [1, 42].

На думку О.Коберника, залучення тих, хто навчається, до проектної діяльності сприяє: формуванню умінь самостійної орієнтації в науковій, навчально-методичній і довідковій літературі: вчить здобувати потрібну інформацію самостійно; активному розвитку в тих, хто навчається, основних видів мислення, у тому числі й технологічного; розвитку інтелектуальних здібностей: вчить мислити від абстрактного до конкретного, тобто допомагає «розбудити дрімаючі здібності дитини» (К. Маркс); привчає тих, хто навчається, до реальної самоосвіти; дозволяє тому, хто навчається, усвідомити себе творцем власної діяльності; підсиленню позитивної мотивації навчання, тому що річ створюється з урахуванням власних інтересів, потреб і можливостей тих, хто навчається; формуванню культури ділового спілкування, умінь аргументовано відстоювати власні позиції, мислити оригінально; розвитку уяви, що є потужним стимулом до появи нових ідей, пошуку альтернативних рішень, їх аналізу і синтезу, що в майбутньому стане основою інноваційного мислення; формуванню внутрішнього плану дій і його реалізації

на практиці; допомагає успішній адаптації молоді до сучасних соціально-економічних умов життя [5, 75].

На значення проектної діяльності у становленні майбутнього фахівця вказує вітчизняна дослідниця С. Ізбаш, що відображено у таких твердженнях: дослідницький і практичний характер навчального проектування надає можливості для формування широкого спектру соціально значущих мотивів навчальної діяльності студентів – професійних, пізнавальних, особистісних (потреба у досягненні успіху, самореалізації); усвідомлення значущості, необхідності своєї праці підвищує самооцінку студентів, створює умови для творчої самореалізації особистості; в процесі виконання навчального проекту формується соціальний досвід тих, хто навчається, їх уміння бачити, виділяти та вирішувати соціальні та професійні проблеми; розширюються соціальні контакти студентів, розвивається їх уміння взаємодіяти з різними людьми в процесі вирішення проблем; проектна діяльність забезпечує розвиток дослідницьких здібностей студентів і формування необхідних для професійної діяльності умінь аналізувати виробничі проблеми, знаходити творчі шляхи їх вирішення на всіх етапах навчання, а не тільки на етапах курсового та дипломного проектування [4, 14].

Має рацію О. Овчинникова, коли стверджує, що найбільш суттєві переваги проектної діяльності майбутніх фахівців полягають у її спроможності продуктивно впливати на процес вироблення і вдосконалення певних практичних умінь [6, 73].

З точки зору М. Елькіна, залучення студентів у процес розробки навчальних проектів дозволяє забезпечити: активність навіть тих студентів, які переважно мовчать; розкриття студентами власних здібностей, що формує у них упевненість у собі; комфортність навчання для студентів, оскільки вони перестають боятися негативної оцінки; удосконалення комунікативних навичок у студентів, які можуть більше висловлюватися; формування професіоналізму студентів уже в університетській аудиторії; розвиток у студентів певних важливих здібностей (спільне ухвалення рішень, творче професійне мислення

тощо); розвиток мислення: не просто відтворення здобутих знань, а їх застосування у практико-орієнтованій діяльності; залучення студентів до розв'язання проблем, максимально наближених до професійних [3, 58].

Зауважимо, що освітній процес у вищому педагогічному навчальному закладі, здійснюючись з урахуванням потреб держави та суспільства, має сприяти максимальному наближенню особистості студента до реальних умов майбутньої професійної діяльності. Проектна діяльність відповідає цієї вимозі, оскільки її важливою складовою є практична спрямованість на результат, що може бути отриманий у процесі розв'язання практично значущої проблеми. Цей результат можна побачити, усвідомити, використати в реальній практичній діяльності. Щоб отримати такий результат, необхідно навчити студентів використовувати власний досвід, знання з інших предметів, самостійно мислити, знаходити та розв'язувати проблеми, прогнозувати результати. Водночас організація проектної діяльності в контексті загальнопедагогічної підготовки майбутнього магістра технологічної освіти здатна не тільки стимулювати інтерес майбутніх педагогів до майбутньої діяльності, а й сприяти формуванню у них професійної готовності до педагогічної діяльності.

Література

1. Дереклеева Н.И. Научно-исследовательская работа в школе / Н.И. Дереклеева. – М. : Вербум–М, 2001. – 48 с.

2. Дубасенюк О.А. Професійна підготовка майбутнього вчителя до педагогічної професії : монографія / О.А. Дубасенюк, Т.В. Семенюк, О.Є. Антонова. – Житомир : Житомир. держ. пед. ун-т, 2003. – 192 с.

3. Елькін М.В. Формування професійної компетентності майбутнього вчителя географії засобами проектної діяльності : дис. … канд. пед. наук : 13.00.04 / Елькін Марк Веніамінович. – Бердянськ. – 2004. – 199с.

4. Ізбаш С.С. Проектна діяльність як фактор соціально-професійної адаптації студентів педагогічного університету : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня. канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Ізбаш Світлана Сергіївна. – К., 2007. – 23 с.

5. Коберник О.М. Проектна діяльність – основа розвитку творчого потенціалу майбутніх учителів трудового навчання / О.М. Коберник // Проблеми трудової та професійної підготовки : Науковий часопис НПУ – Сер. 13. – Випуск 1. – К. : НПУ, 2007 – С. 68–78.

6. Овчинникова А. Технология: проектная деятельность в учебном процессе / А. Овчинникова // Дайджест «Школа-парк». – 2001. – № 3–4. – С. 72–75.

7. Полат Е.С. Метод проектов на уроках иностранного язика/ Е. Полат // Иностр. языки в школе. – 2000. - №2. – С. 3 – 10.

8. Талызина Н.Ф. Формирование познавательной деятельности младших школьников: Книга для учителя / Н. Талызина. – М.: Просвещение, 1988. – 175с.

Сергей Ящук

ПРОЕКТНАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ И ЕЕ МЕСТО В ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКЕ МАГИСТРОВ ТЕХНОЛОГИЧЕСКОЙ ОБРАЗОВАНИЯ

В статье раскрывается сущность проектной деятельности и ее место и значение в профессиональной подготовке будущих преподавателей высших педагогических учебных заведений по специальности «технологическое образование».

Ключевые слова: проект, метод проектов, проектная деятельность, подготовка магистров технологического образования.

Sergei Yashchuk

PROJECT ACTIVITY AND ITS PLACE IN VOCATIONAL TRAINING MASTERS TECHNOLOGY EDUCATION

The article reveals the essence of the project and its place and role in the training of future teachers of higher educational institutions in the specialty "technological education".

Keywords: project, project method, design, technological preparation of Master of Education.

Відомості про автора:

1. Ящук Сегій Миколайович
2. Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
3. Кандидат педагогічний наук, доцент кафедри техніко-технологічних дисциплін, охорони праці та безпеки життєдіяльності
4. Черкаська обл., м. Умань, в. Калініна, 35, 20300

Тел.. 095-337-11-85, yashchyk@mail.ru